

1. Nezaket Kuralları

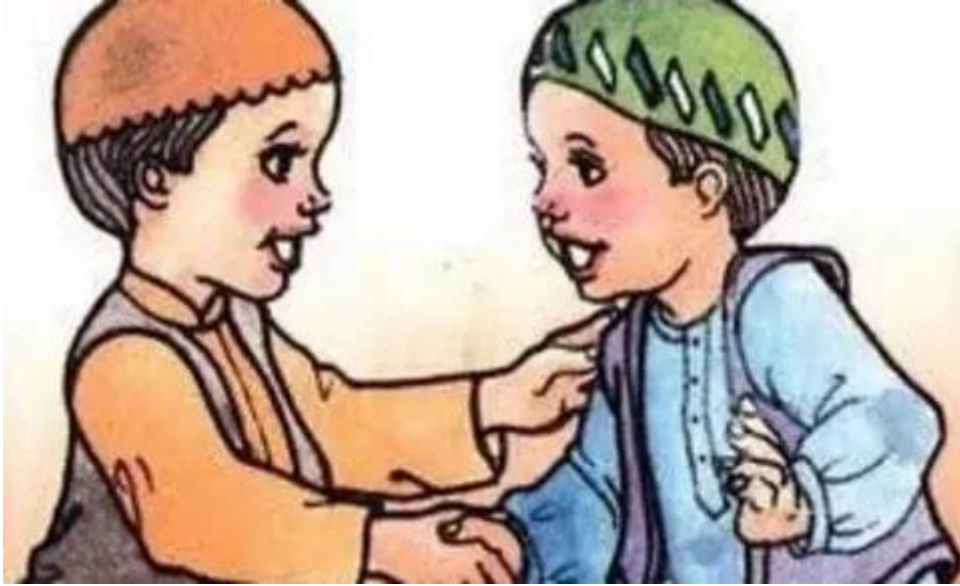
Müslümanlar Allah'ın kendilerine verdiği sayısız nimetler için şükrederler ve bunları kendilerine lütfeden yüce Allah'ı hiç unutmazlar. Allah'a olan derin sevgi ve saygılarını her zaman korumaya çalışırlar. Yüce Allah'ın istediği namaz, oruç gibi kulluk görevlerini yerine getirirler. Toplumda adap kuralları denen örf, âdet ve kural hâlini almış iyi tutum ve davranış kurallarına da uyarlar. Adap kelimesi edep kelimesinin çoğuludur. Edep İyi ahlak, güzel terbiye, eğitim demektir. İnsan ilişkilerini düzenleyen ve kolaylaştıran yazılı olmayan toplumsal kurallara adap kuralları denir. İnsanın çevresindekilere karşı gösterdiği kibar, görgülü davranışlara nezaket denir. Nezaket sayesinde insanlar birbirleriyle çok daha iyi geçinirler. Nezaket gösteren insanlar toplumda "beyefendi" ve "hanımefendi" olarak tanınırlar.

Nezaket kurallarına uymak başkalarının hakkına saygı göstermektir. İnsanları kıran davranışlardan uzak durmak, ölçülü bir ses tonuyla konuşmak, çevreyi rahatsız edecek şekilde gürültü yapmaktan kaçınmak vb...

Müslümanlar insanların kişisel mahremiyetlerine saygı duyarlar. Başkalarının özel hayatlarını araştırmazlar. İnsanların mahremiyet alanıyla ilgili dedikodulardan uzak dururlar. Yüce Allah (c.c.) "Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir."(Hucurat suresi 12. ayet.) buyurarak Müslümanları uyarmaktadır.

Nezaket kuralları temelde sevgi ve saygıya dayanır. Büyüklere, öğretmenlere saygı göstermek, sözlerini tutmak ve onları incitmek toplumumuzda çok önemlidir. Bulduğumuz ortamları temiz ve düzenli kullanmak, ortak kullanılan eşyalara zarar vermemek, arkadaşlarımızı incitecek söz ve davranışlardan kaçınmak, selamlaşmak, izin alarak konuşmak yaşadığımız ortamı güzelleştirir.

2. Selamlaşma Adabı

Selam; barış, esenlik, güven, kurtuluş gibi anlamlara gelir. Selamlaşma ise insanların birbirlerine söz veya işaretle esenlik dilemeleridir. Biriyle karşılaştığımızda iletişim kurmanın ilk yolu selamlaşmaktır. Selamlaşırken sağlık, afiyet, esenlik dilemiş oluruz. Selam vererek karşıımızdaki insana değer verdiğimizizi ve ona karşı iyi niyetli olduğumuzu göstermiş oluruz. Selamlaşmak hem bir nezaket kuralı hem de İslam dinine göre toplumda yaygınlaştırılması istenen bir davranıştır. Kur'an-ı Kerim'de "Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır."(Nisa suresi, 86. ayet) buyrulurken selamlaşmanın önemi vurgulanmakta ve selamlaşma adabı öğretilmektedir. Selam, insanlar arasındaki sevgi, güven ve muhabbetin artmasını sağlar. Hz. Muhammed (s.a.v.) "...Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir iş göstereyim mi? Aranızda selamı

yayın.(Müslim, İmân, 93.)buyurarak, selamlaşmanın insanlar arasındaki sevgi ve muhabbete katkı sağladığını belirtmiştir. Selamlaşmanın toplumda sevgi, saygı, birlik ve beraberlik gibi duyguları geliştirdiğinin farkında olmalıyız. Hem dinî hem de insani bir görev olarak selamlaşmaya özen göstermeliyiz.

3. İletişim ve Konuşma Adabı

Ailemizle, arkadaşlarımızla, öğretmenlerimizle, akrabalarımızla ya da çevremizdeki insanlarla konuşmak isteriz. Konuşurken kullandığımız ifadeleri, ses tonumuzu, hareketlerimizi doğru seçersek kendimizi daha iyi anlatabiliriz. İnsanları kırmadan, onlara değer verdiğimiz hissettirerek konuştuğumuzda onlar üzerinde daha çok etkili oluruz. Bu nedenle çevremizle iletişimimizde konuşma üslubumuza ve konuşma adabına uygun davranmamız gerekir. Konuşurken ifadelerimizi karşımızdaki kişinin anlayacağı şekilde seçmeliyiz. Bu şekilde konuşmak yanlış anlaşılmayı önler. Hz. Aişe (r.a.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) herkesin anlayabileceği şekilde açık konuştuğunu söylemiştir.

Toplum içinde gizli konuşmalar yapmak nezaket kurallarına uygun değildir. Hz. Muhammed (s.a.v.) "Eğer bir yerde üç kişi iseniz, kalabalığa karışmadıkça ikiniz ötekini bırakarak gizli bir şey konuşmasın. Çünkü bu, onu üzer."(Müslim, Selâm, 26, 27, 28.) buyurarak bu konuda Müslümanları uyarmıştır.

4. Sofra Adabı

Yüce Allah her canlıya hayatını sürdürebilmesi için çeşitli rızıklar vermiştir. İnsan da hayatını sürdürebilmek için beslenmek zorundadır. Ancak insan bu ihtiyacını giderirken bazı kurallara uymalıdır. Aksi takdirde hem kendisi hem de çevresi için olumsuz sonuçlarla karşılaşır. İnsan sağlığına zarar veren yiyecek ve içecekler, İslam dinine göre helal değildir. Bu nedenle Müslümanlar Allah'ın haram kıldığı yiyecek ve içeceklerden uzak dururlar. Hak etmeden, alın teri dökmeden para kazanmayı asla düşünmezler. Emek harcamadan ya da başkasının hakkını yiyerek elde edilen kazancı da haram kabul ederler. Emek vererek elde ettikleri helal kazancın ve helal lokmanın gerçek zenginlik olduğunu bilirler ve bunu veren Allah'a (c.c.) şükrederler. Yemek yerken uyulması gereken nezaket kurallarına sofrada adabı denir. Sofra adabına uygun bir şekilde hareket etmek Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlere değer vermek ve O'na şükretmek demektir. Bu kurallara uymak hem sağlık açısından hem de nezaket kuralları açısından önemlidir. Bunlardan ilki yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır. Sağlık açısından bu davranışı Hz. Muhammed de (s.a.v.) tavsiye etmiştir. O, yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasının yemeğin bereketi olduğunu belirtmiştir. Kur'an-ı Kerim'de "...Yiyin için fakat israf etmeyin..."(A'raf suresi, 31. ayet.) ayetiyle insanlar uyarılmıştır.

5. Hz. Lokman'dan (a.s.) Öğütler

Kur'an-ı Kerim'de geçmişte yaşamış toplumlar, kişiler ve peygamberlerle ilgili bilgiler verilir. Geçmiş dönemlerde yaşanmış önemli olaylar, peygamberlerin hayatlarından kesitler anlatılır. Bu hayat hikâyelerine kıssa adı verilir. Kıssalar Müslümanların ders çıkarmaları için Kur'an'da yer almaktadır. Hz. Lokman'ın (a.s.) adı Kur'an-ı Kerim'in bir suresine verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Lokman (a.s.) kendisine hikmet verilen salih bir kişi olarak tanıtılır.

Hız. Lokman, Davut Peygamber zamanında yaşamış bilge bir insandır. Onun peygamber olduğu da söylenir. Hız. Lokman, bilge kişiliğiyle insanlara öğütlerde bulunuyor, onlara yol gösteriyordu. İnsanların anlayacağı dilde, benzetmeler yaparak konuşan Hız. Lokman, oğluna verdiği öğütlerle meşhur olmuştur. Kuranıkerim'de de bu öğütlerden bazılarının yer verilir. Lokman oğluna: "–Bak evlat" dedi, bembeyaz sakallarını sıvazlayarak, "Yaşım iyice ilerledi..." Derin bir iç geçirdi. Oğlu, onun önemli şeyler söyleyeceğini sezdi. Daha dikkatli bir şekilde babasının gözlerine baktı. Hız. Lokman: "–Biliyor musun" dedi, "En büyük haksızlık nedir?" Sonra cevap beklemeksizin ekledi: "Allah'a şirik koşmaktır. Nerede olursan ol, hangi şartlarda bulunursan bulun, sakın Allah'a şirik koşma..."

..."Sevgili oğlum" (dedi), "Yaptığın iş bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa, bir kayanın içinde saklansa veya göklerde yahut yerin dibinde bulunsa yine de Allah onu açığa çıkarır. Kuşkusuz

Allah her şeyi bütün gizlilikleriyle bilir, O her şeyden haberdardır."

"Yavrucuğum, namazını özenle kıl, iyi olanı emret, kötü olana karşı koy, başına gelene sabret.

İşte bunlar, kararlılık gerektiren işlerdendir."

"Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkeplerin sesidir."

...

Hız. Lokman (a.s.) verdiği bu öğütlerle oğluna, ailesine ve içinde yaşadığı topluma faydalı olmaya çalışmıştır. Yüce Allah bu öğütleri Kur'an-ı Kerim'de zikrederek Hız. Lokman'ı (a.s.) Müslümanlara da örnek olarak göstermiştir.

6. Bir Dua Tanıyorum: Tahiyat Duası ve Anlamı

Tahiyat duası namazlarda oturduğumuz zaman okunan bir duadır. Bu duada Hız. Peygamber ile Yüce Allah arasındaki konuşma yer alır. Bu konuşmada Yüce Allah Hız. Muhammed'e (s.a.v.) rahmet, bereket ve esenlik dilemektedir. Bu dua kelime-i şehadet ile son bulur.

Okunuşu:

Ettehiyyâtü lillahi vessalevâtü vettayyibât. Esselâmu aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berakâtüh. Esselâmu Aleynâ ve alâ ibâdillahissalihin. Eşhedu enlâ ilahe illallah ve eşhedü enne muhammeden abduhû ve rasûluh.

Anlamı:

Selam, rahmet ve bütün güzellikler, iyilikler Allah içindir. Ey peygamber! Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı senin üzerine olsun. Selam bize ve Allah'ın iyi kullarına olsun. Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed onun kulu ve elçisidir.